

LOYIHAVIY O'QITISH MODELI ASOSIDA TALABALARDA IJTIMOYIY FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH

Yuldashev Begzodjon Baxtiyorjon o'g'li

Xalqaro Nordik universitet, Yoshlar bilan ishlash va talabalarga xizmat ko'rsatish departamenti

mutaxassisi E-mail: yuldashevbegzodjon0@gmail.com Tel: +998 97 132 18 98

KIRISH

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida talabalarning faqat kasbiy tayyorgarligini ta'minlash emas, balki ularning ijtimoiy faolligi, fuqarolik mas'uliyati, jamoaviy tafakkuri va jamiyat hayotida faol ishtirok etishini yo'lga qo'yish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biriga aylanmoqda. Har bir talaba nafaqat o'z mutaxassisligi bo'yicha bilimga ega bo'lishi, balki bu bilimni ijtimoiy muhitda, real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olishi, jamiyat manfaatiga xizmat qila olishi bilan ham qadrlanadi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalar, xususan, loyihaviy o'qitish modelini joriy etish bugungi kun ehtiyojlaridan biri hisoblanadi.

Loyihaviy o'qitish modeli talabalarda nafaqat nazariy bilimlarni egallash, balki o'z fikrini asoslay olish, muloqot madaniyatiga ega bo'lish, ijtimoiy faoliyatda ishtirok etish kabi zarur kompetensiyalarni shakllantiradi. Bu yondashuvning asosiy g'oyasi — talabalarning real hayotiy muammolarni hal etishga qaratilgan ijodiy, ijtimoiy va jamoaviy loyihalarda faol ishtirok etishidir. Talaba bu jarayonda faqat bilim oluvchi emas, balki jamiyatning faol a'zosi, o'zgarishlarga sababchi bo'luvchi subyekt sifatida shakllanadi.

Loyihaviy o'qitish jarayonida talabalar o'zining tashabbuskorligi, mustaqil fikrlashi, ijodkorligini namoyon etadi. Ular o'qituvchi rahbarligida ijtimoiy ahamiyatga ega masalalarni tahlil qiladi, jamoaviy muhokamalar orqali yechim topadi, va natijada o'z loyihalarini amaliy hayotga tadbqiq etadi. Shu tarzda o'quv jarayoni faol, shaxsga yo'naltirilgan va kompetensiyaviy tus oladi.

Bunday yondashuv talabalarda ijtimoiy ongini, mas'uliyatni, fuqarolik burchini chuqur anglashni kuchaytiradi. Ular jamiyatda o'z o'rni, vazifasi va ta'sir doirasini his etadi, hamda o'z g'oyasini ijtimoiy muammolar yechimiga yo'naltirishni o'rganadi. Natijada loyihaviy o'qitish talabalarning kasbiy, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishini uyg'unlashtiruvchi samarali pedagogik model sifatida namoyon bo'ladi.

Metodologiya.

Tadqiqot jarayonida loyihaviy o'qitish texnologiyasining nazariy asoslari pedagogik, psixologik va sotsiologik yondashuvlar nuqtayi nazaridan chuqur tahlil qilindi. Avvalo, ta'lim jarayonida loyihaviy yondashuvning shaxs rivojlanishiga, ijtimoiy faollikka va o'quvchi-talabaning mustaqil fikrlash qobiliyatiga ta'siri ilmiy manbalar asosida o'rganildi. Pedagogik kuzatish, so'rovnomalar, intervyu, hamda tajriba-sinov metodlari qo'llanilib, olingan natijalar empirik tahlil qilindi. Tadqiqotda Xalqaro Nordik universitetining turli fakultetlarida tahsil olayotgan bakalavr bosqichi talabalari ishtirok etib, ularning loyihaviy o'qitish jarayonidagi faol ishtiroki, ijtimoiy ong darajasi va fuqarolik kompetensiyalarining rivojlanish dinamikasi o'rganildi.

Metodik asos sifatida “Service Learning” (ijtimoiy xizmatga asoslangan o‘qitish) modeli bilan loyihaviy o‘qitish texnologiyasining integratsiyasiga alohida e’tibor qaratildi. Ushbu integratsion yondashuv ta’lim mazmunini ijtimoiy hayot bilan uyg‘unlashtirish, talabalarning nazariy bilimlarini amaliy ijtimoiy faoliyat bilan boyitish imkonini berdi. Mazkur model orqali talabalar o‘z loyihalarini real ijtimoiy muammolarni hal etishga yo‘naltirdilar, shu orqali ta’lim jarayonining amaliy samaradorligi sezilarli darajada oshdi.

Shuningdek, “Service Learning” modeli yordamida talabalar o‘z ijtimoiy loyihalarini ishlab chiqish, amalga oshirish va baholash jarayonida jamoa bilan ishlash, kommunikativ ko‘nikmalar, ijtimoiy mas’uliyat, hamdardlik va yetakchilik sifatlarini namoyon etdilar. Integratsiyalashgan yondashuv natijasida o‘quv jarayonining faolligi, talabaning shaxsiy motivatsiyasi va o‘zini o‘zi rivojlantirishga bo‘lgan ehtiyoji ortdi. Tadqiqot jarayoni shuni ko‘rsatdiki, loyihaviy o‘qitish bilan “Service Learning” modelini birlashtirish nafaqat o‘quv natijalarini, balki talabalarning ijtimoiy yetuklik darajasini ham oshiradi, ularni kelajakda faol fuqarolik pozitsiyasiga ega shaxs sifatida shakllantiradi.

Asosiy natijalar.

Tajriba natijalari shuni ko‘rsatdiki, loyihaviy o‘qitish modeli talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishda, ularning jamiyat hayotidagi ishtirokini faollashtirishda va fuqarolik kompetensiyalarini shakllantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Ayniqsa, jamoaviy loyiha ishlari davomida talabalar o‘zining yetakchilik fazilatlarini, tashabbuskorligini, mas’uliyatni bo‘lishish qobiliyatini namoyon etdilar. Bu jarayon davomida ular nafaqat mustaqil qaror qabul qilishni, balki jamoa bilan ishlash, har xil fikrlarni muvofiqlashtirish, nizolarni konstruktiv tarzda hal etish ko‘nikmalarini ham rivojlantirdilar. Natijada talabalarda hamkorlikda ishlash madaniyati, o‘zaro hurmat, bag‘rikenglik va ijtimoiy birdamlik sifatleri shakllandi.

Tadqiqot davomida bir qator ijobiy o‘zgarishlar kuzatildi:

- Talabalarning ijtimoiy mas’uliyat hissi va o‘z faoliyatining jamiyatga foyda keltirishini anglash darajasi oshdi;
- Guruhli faoliyatda muloqot madaniyati va shaxslararo munosabatlarda samimiyat, mas’uliyat, empatiya kuchaydi;
- Loyihaviy topshiriqlar orqali talabalarda kreativ fikrlash, muammolarga innovatsion yondashuv, yangicha g‘oyalarni ilgari surish va ularni amaliyotda sinab ko‘rish ko‘nikmalari rivojlandi;
- O‘qituvchilar va talabalar o‘rtasidagi hamkorlik, ishonch va o‘zaro muloqot yangi bosqichga ko‘tarildi, bu esa o‘quv jarayonining samaradorligini yanada oshirdi.

Mazkur natijalar shuni tasdiqlaydiki, loyihaviy o‘qitish texnologiyasi nafaqat didaktik vosita, balki tarbiyaviy va shaxsiy rivojlanishga xizmat qiluvchi kompleks pedagogik model sifatida samarali hisoblanadi. Bunday yondashuv talabaning faolligini oshiradi, uni passiv bilim oluvchidan faol ijodkor va ijtimoiy ongli shaxsga aylantiradi. O‘qituvchi esa bu jarayonda nafaqat bilim beruvchi, balki tashkilotchi, yo‘naltiruvchi, maslahatchi va motivator sifatida markaziy rol o‘ynaydi. Shu tarzda loyihaviy o‘qitish modeli ta’lim jarayonining ham ilmiy, ham axloqiy-ma’naviy yo‘nalishlarini birlashtirib, talabalarning har tomonlama yetuk shaxs sifatida shakllanishiga zamin yaratadi.

Xulosa.

Loyihaviy o'qitish modeli asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarda ijtimoiy faoliyatni, tashabbuskorlikni va jamoaviy mas'uliyatni rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Bunday yondashuv nafaqat talabalarning bilim, ko'nikma va malakalarini mustahkamlaydi, balki ularning ijtimoiy ongini, fuqarolik pozitsiyasini, jamiyat oldidagi burchini his etish kabi muhim shaxsiy fazilatlarni shakllantiradi. Natijada ta'lim jarayoni faqat nazariy o'rganish emas, balki real hayotiy muammolarni hal etish, ijtimoiy muhitga ijobiy ta'sir ko'rsatish vositasiga aylanadi.

Oliy ta'lim muassasalarida loyihaviy o'qitish texnologiyalarini keng joriy etish orqali talabalarning amaliy tajribasini boyitish, ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etuvchi, ijtimoiy mas'uliyatli va mustaqil fikrlovchi mutaxassislar sifatida shakllantirish imkoniyati yaratiladi. Shuningdek, ushbu modelning "Service Learning" (ijtimoiy xizmatga asoslangan o'qitish) yondashuvi bilan integratsiyasi ta'lim jarayonining samaradorligini yanada oshiradi. Bu integratsiya orqali talabalar nafaqat o'z loyihalarini nazariy asoslaydi, balki ularni real ijtimoiy amaliyotda sinab ko'rish, o'z faoliyatining ijtimoiy ahamiyatini anglash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Kelgusida loyihaviy ta'lim texnologiyalarini raqamli muhitga moslashtirish, onlayn ijtimoiy loyihalar va virtual hamkorlik platformalari orqali talabalarning masofaviy ijtimoiy faolligini kuchaytirish zarur. Bu yo'nalish nafaqat ta'lim jarayonini zamonaviy axborot texnologiyalari bilan boyitadi, balki talabalarni global fuqarolik kompetensiyalariga ega, raqamli tafakkurli, ijtimoiy jihatdan mas'ul shaxslarga aylantiradi. Shu bois loyihaviy o'qitish modeli va "Service Learning" integratsiyasi hozirgi davrda pedagogik innovatsiyalar tizimining istiqbolli ilmiy yo'nalishi sifatida e'tirof etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Dewey, J. (1916). *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York: Macmillan.
2. Habermas, J. (1990). *Moral Consciousness and Communicative Action*. Cambridge, MA: MIT Press.
3. Thomas, J. W. (2000). *A Review of Research on Project-Based Learning*. San Rafael, CA: Autodesk Foundation.
4. Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
5. Kilpatrick, W. H. (1918). The Project Method. *Teachers College Record*, 19(4), 319–335.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4884-sonli qarori. (2020-yil 6-noyabr). Ta'lim tizimida sifatni oshirish va kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish to'g'risida. <https://lex.uz/>
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2019). 2030-yilgacha mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. <https://lex.uz/>
8. Hasanov, A. (2023). *Pedagogik innovatsiyalar va kompetensiyaviy yondashuv*. Toshkent: TDPU nashriyoti.

9. Rahmonov, B. (2022). Oliy ta'limda loyihaviy yondashuvning fuqarolik kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni. Samarqand: SamDU nashriyoti.
10. Xodjayeva, M. (2022). Loyihaviy ta'lim texnologiyasining zamonaviy pedagogik jarayondagi roli. "Ta'lim va innovatsiya" ilmiy jurnali, 3(1), 45–52.